

این متن از سایت دانشنامه حوزوی "ویکی فقه" اخذ شده است.
برای آشنایی و استفاده بیشتر به نشانی www.wikifeqh.ir مراجعه فرمایید.

ابن‌ترکمانی ابوالحسن علاءالدین علی بن عثمان ماردینی

ابن‌ترکمانی ابوالحسن علاءالدین علی بن عثمان بن مصطفی ماردینی (۶۸۳ - ۷۵۰/ق/۱۲۸۴ - ۱۳۴۹م)، مفسر، محدث، فقیه و **قاضی حنفی**، ادیب و شاعر مصری بود.

فهرست مندرجات

۱ - شناخت اجمالی

۲ - تصدی مقام قاضی القضاة

۳ - مهم‌ترین رویدادهای زندگی

۴ - آثار

۵ - فهرست منابع

۶ - پانویس

۷ - منبع

شناخت اجمالی

نیکان از او قبیله «**ترکمان**» و از «ماردین» - قلعه‌ای در **بین‌النهرین** - بودند

[۱] ابن تغری بردی، یوسف، المنهل الصافی، به کوشش احمد یوسف نجاتی، قاهره، ۱۳۷۵/ق/۱۹۵۶م.

که به **مصر** کوچ کردند. پدر او **قاضی فخرالدین** (د ۷۳۱/ق/۱۳۳۱م) و برادرش **احمد بن عثمان** (د ۷۴۴/ق/۱۳۴۳م) و دو فرزندش **عزالدین عبدالعزیز** (د ۷۴۹/ق/۱۳۴۸م) و **جمال‌الدین عبدالله** (د ۷۶۹/ق/۱۳۶۸م) و برخی از نوادگان او نیز از فقیهان و قاضیان **حنفی** در مصر بوده‌اند.

[۲] ابن ابی الوفا، عبدالقادر، ج ۱، ص ۳۶۶-۳۶۷، الجواهر المضية، حیدرآباد دکن، ۱۳۳۲/ق/۱۹۱۴م.

[۳] سیوطی، حسن المحاضر، ج ۱، ص ۲۶۷، قاهره، ۲۹۹/ق/۱۸۸۲م.

تصدی مقام قاضی القضاة

وی دانش‌های روزگار خود را مانند **ادبیات**، **فقه**، **حدیث**، **تفسیر** و **کلام** به خوبی آموخت و به مقام فقهی بلندی دست یافت و در ۷۴۸ق به جای **قاضی القضاة زین‌الدین بسطلمی** (د ۷۷۱/ق/۱۳۶۹م) به قضاوت در مصر گمارده شد و تا هنگام **مرگ** این مقام را دارا بود

[۴] ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، ج ۴، ص ۱۰۰، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹/ق/۱۹۳۰.

[۵] ابن تغری بردی، یوسف، ج ۱، ص ۲۴۶، **النجوم**.

و سرانجام در **قاهره** درگذشت.

مهم‌ترین رویدادهای زندگی

یکی از مهم‌ترین رویدادهای زندگی ابن ترکمانی و از مشهورترین فتاوی او به حادثه‌ای مربوط می‌شود که در مراسم **حج** سال ۷۴۸ق اتفاق افتاد. در این مراسم اختلافی در مورد وقوف در **عرفه** پدید آمد که ابن ترکمانی یک طرف این اختلاف بود. قاضی **مکه** در حضور قاضی القضاة **عزالدین بن جماعة** روز **جمعه** را روز وقوف در عرفه اعلام کرد و حال آنکه روز عرفه در **مصر** و **اسکندریه** روز پنجشنبه بود. ابن ترکمانی که مصری بود با رأی قاضی مکه مخالفت کرد و **فتوا** داد که حج حاجیان باطل است و جملگی آنان باید **مُحرم** بمانند و از تمام حرمت ایام **احرام** اجتناب ورزند تا بار دیگر در عرفه وقوف کنند. شافعیان، سخت بر او خشم گرفته، فتوایش را رد و حتی او را به محاکمه تهدید کردند که با پا در میانی این جماعة و نادیده گرفتن رأی ابن ترکمانی ملجرا پایان یافت.

[۶] مقریزی، احمد، السلوک، به کوشش محمد مصطفی زیاده، ج ۲ (۳)، ص ۷۲۵، قاهره، ۱۹۸۵م.

از او آثاری در **فقه**، **حدیث** و ادب باقی مانده که عبارتند از: جوهر النقی فی الرد علی البیهقی، این کتاب که از مهم‌ترین آثار ابن ترکمانی است، در نقد کتاب السنن الکبیرة اثر ابوبکر بیهقی است و در ۱۳۱۶ق/۱۸۹۸م در ۲ جلد در حیدرآباد دکن چاپ شده است. بهجة الاریب ممّا فی کتاب الله العزیز من الغریب، نسخه‌هایی از آن در کتابخانه ملی ملک و آصفیه و دارالکتب المصریة موجود است؛ تخریج احادیث الهدایة

[۷] جامعه، خطی، (۲) / ۲۱۱.

؛ التنبیه علی احادیث الهدایة و الخلاصة؛ منظومة فی الکبایر الجواهر الفرد فی المناظرة بین النرجس و الورد
[۸] ظاهریه، خطی، ج ۱، ص ۱۶۹-۱۷۱

؛ تلخیص المتشابه

[۹] حاجی خلیفه، کشف الظنون، استانبول، ج ۱، ص ۱۹۴۱، ۴۷۳م.

الدرة السنیة فی العقیة السنیة

[۱۰] حاجی خلیفه، کشف الظنون، استانبول، ج ۱، ص ۷۴۰، ۴۷۳م.

؛ السعدیة،

[۱۱] حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۹۹۱، استانبول، ۱۹۴۱م.

؛ الضعفاء و المتروکن

[۱۲] حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۰۸۷، استانبول، ۱۹۴۱م.

مختصر **ابن الصلاح**

[۱۳] ابن ابی الوفاء، عبدالقادر، ج ۱، ص ۳۶۷، الجواهر المزینة، حیدرآباد دکن، ۱۳۳۲ق/۱۹۱۴م.

مختصر المحصل در کلام، ابن کتاب کوتاه شده محصل افکار المتقمن و المتأخرین من حکماء و المتکلمین اثر امام **فخرالدین محمد بن عمر رازی** است

[۱۴] ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، ج ۴، ص ۱۰۱، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹ق/۱۹۳۰م.

[۱۵] حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۶۱۴، استانبول، ۱۹۴۱م.

المنتخب فی علوم الحدیث و المؤلف و المختلف

[۱۶] ابن تغری بردی، یوسف، ج ۱۰، ص ۲۴۷، النجوم.

که در نسب‌شناسی عرب است

[۱۷] حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۶۳۷، استانبول، ۱۹۴۱م.

؛ مقمة فی اصول الفقه و المختصر رسالة القشیری

[۱۸] **ابن تغری بردی، یوسف، النجوم، ج ۱۰، ص ۲۴۷.**

به گفته **ابن حجر**

[۱۹] ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، ج ۴، ص ۱۰۱، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹ق/۱۹۳۰م.

وی آثار دیگری نیز داشته است که ناتمام بوده‌اند.

فهرست منابع

(۱) ابن ابی الوفاء، عبدالقادر، الجواهر المزینة، حیدرآباد دکن، ۱۳۳۲ق/۱۹۱۴م.

(۲) ابن تغری بردی، یوسف، المنهل الصافی، به کوشش احمد یوسف نجاتی، قاهره، ۱۳۷۵ق/۱۹۵۶م.

(۳) ابن تغری بردی، یوسف، النجوم؛

(۴) جامعه، خطی؛

(۵) سیوطی، حسن المحاضر، قاهره، ۱۲۹۹ق/۱۸۸۲م؛

(۶) مقریزی، احمد، السلوک، به کوشش محمد مصطفی زیاده، قاهره، ۱۹۸۵م.

(۷) ملک، خطی؛

(۸) حاجی خلیفه، کشف الظنون، استانبول، ۱۹۴۱م.

(۹) ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹ق/۱۹۳۰م؛

(۱۰) ظاهریه، خطی.

پانویس

۱. [↑](#) ابن تغری بردی، یوسف، المنهل الصافی، به کوشش احمد یوسف نجاتی، قاهره، ۱۳۷۵ق/۱۹۵۶م.

۲. [↑](#) ابن ابی الوفاء، عبدالقادر، ج ۱، ص ۳۶۶-۳۶۷، الجواهر المزینة، حیدرآباد دکن، ۱۳۳۲ق/۱۹۱۴م.

۳. [↑](#) سیوطی، حسن المحاضر، ج ۱، ص ۲۶۷، قاهره، ۱۲۹۹ق/۱۸۸۲م.

۴. [↑](#) ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، ج ۴، ص ۱۰۱، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹ق/۱۹۳۰م.

۵. [↑](#) **ابن تغری بردی، یوسف، ج ۱۰، ص ۲۴۶، النجوم.**

۶. [↑](#) مقریزی، احمد، السلوک، به کوشش محمد مصطفی زیاده، ج ۲(۳)، ص ۷۲۵، قاهره، ۱۹۸۵م.

۷. [↑](#) جامعه، خطی، (۲) / ۲۱۱.

۸. [↑](#) ظاهریه، خطی، ج ۱، ص ۱۶۹-۱۷۱

۹. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، استانبول، ج ۱، ص ۱۹۴۱، ۴۷۳م.

۱۰. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، استانبول، ج ۱، ص ۷۴۰، ۴۷۳م.

۱۱. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۹۹۱، استانبول، ۱۹۴۱م.

۱۲. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۰۸۷، استانبول، ۱۹۴۱م.

۱۳. [↑](#) ابن ابی الوفاء، عبدالقادر، ج ۱، ص ۳۶۷، الجواهر المزینة، حیدرآباد دکن، ۱۳۳۲ق/۱۹۱۴م.

۱۴. [↑](#) ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، ج ۴، ص ۱۰۱، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹ق/۱۹۳۰م.

۱۵. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۶۱۴، استانبول، ۱۹۴۱ م.
۱۶. [↑](#) ابن تغری بردی، یوسف، ج ۱، ص ۲۴۷، النجوم.
۱۷. [↑](#) حاجی خلیفه، کشف الظنون، ج ۲، ص ۱۶۳۷، استانبول، ۱۹۴۱ م.
۱۸. [↑](#) ابن تغری بردی، یوسف، النجوم، ج ۱، ص ۲۴۷.
۱۹. [↑](#) ابن حجر، احمد، الدرر الکامنة، ج ۴، ص ۱۰۱، حیدرآباد دکن، ۱۳۴۹ ق/ ۱۹۳۰ م.

منبع

[دانشنامه بزرگ اسلامی، مرکز دائرة المعارف بزرگ اسلامی، برگرفته از مقاله «ابن ترکمانی»، ج ۳، ص ۱۰۰۲.](#)

رده‌های این صفحه: [تراجم](#) | [علمای اهل سنت](#) | [علمای قرن هشتم](#) | [فقه‌های حنفی](#)